

PŘÍTEL V BÍDĚ

ANEB:

NEJVĚTŠÍ MOUDROST
ZNÁTI SEBE SAMÉHO.

NAPSALA

A. M. LIMBERSKÁ.

DOPLNIL K. SEZEMSKÝ.

1914.

Nakladatel a vydavatel Sezemský Karel,

Nová Paka 375.

Tiskem Karla Hylského v Jičíně.

.....

Bylo to z jara, v nejkrásnějším čase, kdy květem pyšnila se každá sněť, kdy šumným lesem trilky ptáků zněly jak hrdélka by chtěli vyzpívati, i v sadech švehol jich se ozýval; v háv zelený kdy halila se pole, v nichž vánek vlnil bujné osení. Zem slunko líbalo svým jasem zlatým, i mušky mladé v skočný rej sedaly a život jarý vlil se tvorstvu v údy, radostný úsměv lidem na rtech háral a ze života vše se radovalo.

Však tamto v háji o peň stromu opřen jak doubec zlomený jun mladý stojí, na jeho čelo teskná дума sedla, hled bezdějně k zemi upírá, tvář nejeví ni jeden záblesk blaha, jenž kráslivá tak často jaré mládí, bezradně údy k zemi poklesují a svislé ruce projevují chabost. Nebéře účasti on na přírodě, na její vábně, čarodějně kráse, projevů plesných tvorstva nevšímá si, nic

.....

neví o tom, slunéčko že svítí, že jeho temný zcuchaný vlas líbá; nic o tom neví, že svým chmurným zjevem zpěvného ptáka v blízkém křoví splaší, za jeho zády větvka že praskla, na nížto maně šlápla noha čísi. Příšerná chmura na duši mu leží, v ní již se stmívá, pro ní nastal západ.

Nehybná ruka nyní sebou trhla, zbraň smrtící dlaň jeho pevně svírá, ji odhodlaně k čelu sune blíž a chladnou ocel ku skrání již klade, by konec živobyťí svému učinil. Jen okamžení, vteřina jen krátká, ku zemi klesne tělo bezduché, pohasne život dosud mladičký. Však dřív než třeskla rána zápalná, zbraň pevně ruka jiná pochytila, to ruka cizá, kmeta vážného, jenž spozoroval juna úmysl a zavčas jemu skutek překazil. Co číníš, nerozvážný mladíku?! Buď hanba tobě, nezdárný ty synu! — tak rozhorleně zahovořil kmet — o není, věř mi. žádné hrdinství, kdo zbaběle utíká před životem, nechtěje snášet jeho těžkosti a ze strachu si mladý život béře! Leč svízelným kdo statně vzdoruje, ten vítěznou si palmu za-

slouží, toť rek, jenž hoden cti a hoden chvály.

O, ustaň tvrdý muži! dej mi zbraň. Ji k ráně smrtící dlaň moje sevře; — ne hanbou umírat, leč hanbou žít. — Jen pryč se světa toho bídného, ze země kletby, úzkosti a vzlyku. — Což, starý starče, dosud nevidíš a nepohlédl's bídu této země? — Ó, pryč se světa hmo ty hrubozrné, kde každý atom hustoty je těžké, kde tmu a světlo, mráz i vedro třeba, i s radostí za proměnách se střídá, kde růže mívá spory květ, však trnů hojnost, kde lilie vodní hyne na močálech, jež vypařují dech svůj otravný, kde pichlavý jen bodlák v cestě bují, kde v každé sluji šustí hadí chřest, na lup se dravec plíží huštinami, kde ze lví tlamy děsný řev se řine, kde na oběť se krahuje s výše vrhá, kde od úst trhá sousto druhu druh. Ve stopách lidských kde se slzy třpytí, kde každá hruda potem zkropena, kde krůpěj jedu v každé čísi blaha, kde klopýtá vždy denně snaha lidu, v šat královský se halí věda lichá, kde písmo ač by kámen úrazu, kde pravda tvář svou poukřývá v taji a

člověk tupě vzdychá nad životem.

Tak stojím ve světě jak pláň v poli, jejížto větve lidé orubali, by nemohl ji zkrášlit kvítek jeden, by nemohla ni chudých vydat plodů. Ni ptáček zpěvný na ní neusedne, jen divé větry silou do ní dují jak z kořene by vyvrátit ji chtěly. I poutník za vedra jda kolem, klne, že znavenému stínu jemu nedá, pod nímž by mile mohl odpočinout. „Klam zastírá tvé zraky, mladíku! Sám odkopáváš květy života, že na cestách tvých dává tobě vzpučet vždy hřející a velká láska Boží, protože ve mém srdci bláhovém věř, květům vzácným vypučetí nedáš, neb duch tvůj dosud pláň je nešlechtěná. Před výší hvězdnou jsi, však sám se vrháš v prach země dolů, ve bahnitý kal, před nejvyšším jsi blahem, však opět sám jej odpuzuješ, sám jej odmítáš, sám vrahem jeho být se ukazuješ. Sám ze dne jasného noc činíš šerou, v ní sám si zhasíš světla nebeská, zmčel mátoch v duši sám si vyvoláváš, jimižto strašíš opět sebe sám. Neláskou k lidem sám se odvracíš od pruhu ráje, jenž

ti mile kyne, tvá vášnivost a popudlivost tvoje od brány pekla klíč ti v ruku dává. Nuž, třimej klíč ten, lehkovážníku! — jímž rozpoutáváš živly nad svou hlavou — vichřici neklidu, zmitání vniterného, jež jako míčem sebou pohazuje a jako požár síly tvoje tráví tvé vášnivosti nezpoutaný vznět; i vlnobití protivenství dá ti, jímž budeš všude, všude obklíčen, jenž ku zoufání vždy tě hnáti bude.

Tam popatř na ty chudé drvoštěpy, ó, slepý mládče, hochu svévolný, jenž na omšeném balvanu tam sedí a okoralý chléb svůj pojídají se tváří úsměvnou a chutí velkou, že žádný kníže při své tabuli se podobnou, věř, nemůž' vykázati a řeč jak bystrý potůček jim plyne při veselém vespolek rozmlouvání. Co strádání, co trampot přetrpěli a hořký kalich bývalo jim pítí; též o námaze svědectví jim dává na rukou jejich mozol zkrvavený, let těžkých řadu v žití počítají a přece všichni života si váží“.

A ujav stařec bílou ruku mládce, jej vleče odtud ná mýtinu blízkou, tam, odkud

.....

mohli dobře pozorovat osmahlé tváře chudých drvoštěpů. Tu hlasem, v kterém divné kouzlo leží, přinutil mládce stařec bělovousý, by podle něho usedl si v mechu. Pak vlídnou řečí vyzval stařec juna, by vyjevil mu žaly své a trudy a ulehčil tak srdci stísněnému, jež tone v zármutku a beznaději, by svěřil se mu upřímně a věrně, co pohnulo jej k skutku vražednému.

Zjev kmeta, jeho hlas tak přísně vážný, však přes to provanutý soucítěním, dojímal mocně duši mladíkovu a důvěru v něm vzbudil k starochovi. Ret škubnul sebou dvakrát jako v křeči, maně se ústa k řeči otvírají a teskným tónem k starochovi vece:

„Nesuď mne přísně, kmete úctyhodný, teď mnoho toho pro mé city mladé, mne zklamal život po každé své stránce; já ani v dětství ušetřen jsem nebyl osudu zlého, kterým lidstvo trpí, vším nejsem vinen sám, jak míti chceš — ač mlád, jsem trpký pohár vyprázdnil. Já v loktech dobré matky nespočinul, já nespočinul v její měkkém klínu, ni polibku já neznám matky drahé,

.....

.....

ni úsměvu jejího hřejivého, též laskavého hledu otcova. Mne vychovaly k žití ruce cizí, jimž schází matky věrné péče něžná. Má kolébka, věz, v nalezinci stála, tam zanesla mne matka krkavčice, by hanbu svojí skryla před světem, chtěíc uchovat si zdání počestnosti. Stud před lidmi tak zatvrdil jí srdce, že nedbala ni povinnosti matky ta, jež hřešit prve se nestyděla a pro stud lichý zapřela krev vlastní. Tak v strádání jsem mnohém povyrůstal a o jedinou těchu, jež mi zbyla v mém žití bědném, živou víru v Boha, mne učitelé moji připravili, nic lepšího mi za ní nedavše. Pak chéf můj stále nátisky mi činil a udeptával chuť mou ku životu, neb velká velmi byla jeho pýcha a panovačnost věru nezřízená, jež o cit lid-skosti jej připravila. Mé srdce mladé po přátelství prahlo tak jako jelen po prameni vody, a žďálo sobě srdce soucitého, leč i v tom jsem, běda! hrozně zklamán.“ Tu zajiknul se junák ve své řeči a slední slovo zašeptnul jen zpola, neb bol mu stáhnul hrdlo jako skřípec.

.....

„O, ubohý! — tak povzdechnul si kmet — tvá mladá duše ve tmách tápotá, ve prázdnu bezduchem svou bytost ztrácíš, to částka oné Prabytosti věčné, tu jiskru vloženou ve schránu těla, tať bloudí, prahne, hledá, teskně touží jak kuřátko, jež ztratilo svou matku, tak hledá jiskra onen prazdroj světla, z něhožto vyjdouc, po vesmíru těká, chtěje k němu zas se v brzku navrátiti, k prameni pravdy, krásy, dobra, lásky, a s ním se spojit u nejvyšším blahu. Tak hledá duše bez poklidu Boha, dokavad cele v Bohu nespočine. Však, že neví často koho hledá, k stvořeným věcem časem, bloudíc, přilne, ku věcem prchavým a pomíjivým, jejichžto vratkost spokojení nedá a zanechá tak duši v trudu, bolu.

Ó, ze spánku se probuď smrtelného a otevřeným okem vůkol popatř! Vnoř oko svoje v ony tvůrčí zjevy, jež obkličují na všech stranách tebe! Jen patř na krásu vděkuplných forem a na mistrovské všeho zařízení, jež k podivu a úvahám nás nutí, tu ve všem najdeš stopy ruky Boží

a Moudrosti, jež vše to formovala. Viz tvorstva všeho tklivou harmonii, a v každém projevu té hudby tklivé pak uslyšíš hlas mocný: „Ját jsem!“ Ját jsem! tvůj Bůh a všecko ve všem, jsem! Moudrost, která všemu zákon dala, již všecky věci pod sluncem se řídí a bez nížto by svět se v chaos zřítíl, anť scházela by všude prozřetelnost. Ját jsem, jímž člověk, zázrak, žije, útroba brouka vtipně sestavena, jímž každá krůpěj života je plna. Ját jsem, jenž dává vůni květům a květy ony nádherou jenž šatí, jenž vlévá mízu v révu plodonosnou, jenž živočichu dech i pohyb skytá, jenž mravence i včelu umem daří, že robí dílo své a příbytek, jenž vnuknul známost času ptáčetí, kdy k stěhování nadešla mu chvíle. Ját dávám tvorstvu všemu povědomost, že každý tvor svůj způsob žití zná, zná k zvrstou čas i přiměřenou půdu, též bylinu — zná moře svoje břehy, též těla nebes běhu svého dráhu. Já sídlím ve všech krásách světa toho — v červánkách ranních zářném kůropění, v souladu barev, v duhy skvělém pásu,

.....

v paprsku slunném, v luně stříbroskvělé
i hvězdíc třípytně hravém třepotání, v hu-
kotu moře, v jemném vánku chvění i vlnách
ve šumivém vodopádu. Já dechem života
jsem ve vesmíru, beze mne jest jen mrtvé
nebytí, neb nickou nicku oživiti nemůž'.
Já myšlenkou jsem v každém mozku zvláště
a viditelný obraz pláště mého jest hmota
světa v každém útvaru. A každý atom,
prostorem jenž krouží, jest hmoty částice,
jež slouží duchu. Já světla všeho velicím
jsem pánem, beze mne smyslu veškerému
zmar; ni stvoření hlas k uchu nedolehne,
ni neprotne vzduch smělé orlí křídlo. Jeť
v srdcích tvorů, byt můj, sídlo moje, a beze
mne mře, hyne každý cit, i štěstí svého
úsvit člověk čerpá vždy z posvátného zdroje
mojí lásky. Jáť v síle duchů sídlím ušlech-
tilých, v nich vždy se zjevují; v nich můj
je příbytek. Kde já jsem, není bázně, není
žele, tam, věř, i člověk smrti pohrdá i za
své bližní v oběť život klade, tam nehrozí
se muky katana. Jsemť silou silných, silou
v žití reků, i v jejich velké lásce, v shoví-

.....

.....

vání, jež stele bližním květy blaha v cestu,
jež nepodléhá vznětu vášni zlých, přináší-
cích jen duším útrapy, jichž nepopouzí
k hněvu vady cizí v duších, jichž zlobu ji-
ných nehněte. Kde já jsem, tam v srdcích
radost proudí, jas úsměvu vždy krásí lidský
ret a v mysli stín i každá chmura bledne."

Dál na to k mládci zahovořil kmet:—
„Až světlo víry zasvitne ti v duchu, až po-
znáním se v duši rozjasní, pak všude krásy
vděčné nalezneš; pak nebude ti dravec řvátí
v ucho, ni zmiže tobě po cestách se plazit,
pak krotcí beránci se pásti budou na nivách
žirných, na šfavnaté trsti, nad nimi ptácci
budou prozpěvovat a mírem sladkým plnit
tvoji duši; pak všude zřítí budeš krásu, do-
bro. Teď zničení a smrt jen na to zeje, pak
vzkříšení ti bude z hrobu svítat, proměnu
látek ve vesmíru dění, z nich život nový
pokyne ti vstříc, tak jako mrtvé zrno na po-
hled zárodek v sobě chová klíčivosti, z nějž
nový stvol i klas pak vyrůstá. S radostnou
tuchou v srdci shleďáš potom, že zázrak
větší nežli tvořit cosi, že jestiž bez odporu

.....

— zničit cos, to zničit na vždy, úplně a cele. Jak život věčný náhle se ti zjeví i konání teď tvého bláhovost, jež míní teď, že s tělem zemře duše, tať — ono jednoduché, nezčleněné, že spolu s hmotou dojde rozkladu i obětivá síla jeho lásky, i velká tvůrčí síla v člověku, jež velké v světě vykonává věci, jež překonává přirozenost svou a podrobuje těla žádosti své vůli silné, jižto rozum vede, ze zřídla věčného, jež vezdy čerpá, ze zřídla oné věčné Prabytosti, v níž všichni žijem a již zovem Bůh!

Buď upřímným a vyhoď nedůvěru, neb upřímnost, toť provazec je silný, jež všecka srdce k sobě táhne, vždy laskavý a srdcem sdílný člověk, ba, měkne jí i tvrdé srdce zlosyna, jen neupřímnost jest tou kletbou světa, jež všecek půvab smetá s tváře země, že člověk proklíná svůj život lkaje. A pakli odloučil se přítel od tebe, nechej jej jíti, jináf jeho cesta, však lásky proto jemu neupři. Snad vinen sám jsi, že ti lásky nedal, jistě že má to dobrou příčinu — jeť duchem nesympatickým tvé duši chabé a mno-

hé snad se jemu nelíbí, na duši tvoji stinné stránky vidí, jež v samolásce své ty přehlížíš a pročež tebe zapuzení, zrada. Však ten, kdo v pravdě k Bohu lásku cítí, ten nade všecko Boha sobě cení, tent láskou k tvorů nad vše nepřilne, tož bolest nezajme jej z jeho ztráty, on v zoufanlivost neupadá proň a věrná jeho láska, stále mládá, lne ke všem lidem stejně, bez výběru, neb v každé duši bratra svého zří a v Bohu otce milých dětí všech. Kdo mrzce činí, je to jeho chyba, on sám si za své činy pykat bude — proč ty by jsi se pro věc cizí trdil? Neb až on pozná sebe v následcích, pak sám zanechá zlého způsobu a bohdá tebe předstihne i v ctnosti; nač tedy lkání, hněvy, vzdory, boly? Aj, jednou pomine ta ztrázeň lichá a jako čistí andělové v nebi se láskou věrnou objímati budem, to láskou radostnou, jež nezná slzí. Tvůj, mládče, život bédami se táhnul, že s bludnými jsi duchy žil a chodil. Že's, žel, i z bludné matky zrodil jsi se, žeť okolí tvé plné bylo klamu, tož bloudíš i sám, tápotaje mlhou, a slzami

svou bludnou cestu skrápíš. To nemění však pranic na životě, na jeho krásách, na veliké lásce, jež dosud ještě v světě neumřela a z Boha proudíc, k němu všecko vede. Dub k ranám sekery i pevným bývá a jako doubec člověk trpělivý, jenž proti zlobě ozbrojil se láskou. — Tož, mládče, pamatuj, rad dobrých uposlechni!“

Na tato slova v odvetu dí mladík: »Zdá se, že pravdou dýše řeč tvá příjemná, však jistě nepoznal jsi lasky žáru, to lásky silné, žhoucí, lásky k ženě, k ní palné muky lásky zhrzené, plnící srdce bolem drásavým, jež marně hledá v světě utišení — sic jinak mluvil by jsi, starochu, jenž mluvíš o lásce prý ke všem stejně. Já miloval jsem děvku láskou věrnou, však upřímnost má, běda, nepřimknula to zrádné její srdce láskou ke mně, jak vynášíš ty upřímnosti sílu, ba zdá se mi, že velká moje láska jen vzbudila v ní odpor, pohrdání. Jak kočka s myší, s mým si srdcem hrála a hry té do syta se nabáživši, je rozdrásala svojí bezcitností, že krvácí a hyne od té chvíle, leč obraz její

z duše nevymírá.« Pátřavým okem, plným údivu, utkvěl jun na rtu starce, na němž hrál si teď úsměv podivný a tajemný Zdaž možno smát se bolu, utrpení, tak, jakoby vše pouhá hračka byla, to hračka marná, děcka nerozumného!

»Vím, špatně pochopil jsi řeč mou, hochu! — laskavě vece bělovousý kmet — neklam se, neb není upřímností snad záliba jen v pěkném obraze, tať v povaze tkvít musí člověka, nemajíc k rodu, k vnadám těla vztahy. Snad kdyby ta, jež zradila tvou lásku, sličnosti mládí byla postrádala, kterážto k sobě poutala tvé oko, snad ochladla by též tvá upřímnost a tvoje pro ni srdce zanícení. Nuž, zkoumej sebe, hochu, co že bylo pohnutkou vznětu velké tvojí lásky? — zda krása duše její v kráse ctností, či vzhled její tě zajal v síti lásky, pud živočišný, láska ku pohlaví? Jakého druhu byla tvoje láska? Zda vzněty čisté vyvolala v tobě, či vášeň muže, vzruchem nezkraceným snad v žilobití muže zabouřila?! Tu, až bys syt byl rozkošemi těla, pak vzala

by i upřímnost tvá za své, pak odpor k ní
 bys místo lásky cítil. Nesčetnáť jest řada
 stupnic lásky, že závrat jala by tě při sčítá-
 ní té lásky druhové, jež tihne ku pohlaví
 — od výšin dolů v hloubku propastnou bys
 ve výčitech jejích stoupat musel, neb kolik
 různých lidí v světě žije, toliktéž různých
 citů koluje ve stáncích srdce, dle jakosti
 ducha a dle mravní jeho vyspělosti. Nechť
 láska, jako báseň velkolepá, v doteku srdce
 strun jak hymnus zazní, kde cudnost pa-
 nictví se k výším nese, nechť jako vichor
 bouřlivý pod vášní sténá neb v jásavý se
 akkord rozproudí až tam, kde nevěstek zní
 pustý smích, až dolů, ku člověku pudové-
 mu, máť každá pro sebe svět blaha vlastní
 a každá jinaký dle povahy i podle jedince
 temperamentu. *mo pravdivé!*

»Má láska, starče, čestná byla věru a
 čistá, svaté byly její vzněty. Jak kalich lilie
 tak čistý, bílý, paprskům slunným vsříc se
 otvírá, tak srdce mé se otvíralo lásce, v ní
 hledalo své blaho, účel žití, bez ní můj ži-
 vot ceny nemá žádné. Ač příčinou jen byla

moji strážně a mého životem teď pohrdání,
 přec po ní já celým srdcem prahnu!»

Usmál se stařec při posledních věiách
 s hořkostí velkou mládcem pronesených,
 hledaje v tom mu vysvětlení dáti: — »Byť
 láska tvá jak cherub čistá byla, byť hluboká
 jak moře širošířé a jasná jako hvězda na
 blankytu, pak-li že sobeckou ztrázeň přiná-
 ší, pak bolestnou je každá, smutkem dýšíc,
 když sobectvím se srdce znečistilo. Člověku
 »jáství« radost nepřináší, když pro sebe chce
 všecko všude mít, pročež ta muka lásky
 nešťastné.« *toť pravdivé!*

I praví junák na to s údivem: Zdaž
 možno nechtít, míti pro sebe největší svoji
 silou, po čemž pahnem a v čemž vidíme
 nejvyšší své blaho? Kdo, starochu, se takto
 zapřít může? »Netřeba, synu, sebezapírání
 tam, sobectví kde srdce zaujalo, anť nesídlí
 v něm hříšná žádostivost. Jen pravá, silná,
 vroucí láska k Bohu, upřímněť nad vše Bo-
 ha milování nás sobectví zbavuje a poklid
 dává. Kde zbožnost kořeny své upjala a
 hymnus posvátný chví srdce strunou, tam

pravou míru lásky dává tvorům, tam so-
bectví jak dým se rozplyne a mizí žádosti-
vost jevů hmotných. Že z lásky k Bohu či-
stý výron proudí a city srdce jak pramének
čisté — byt přes hory a doly byl jsi vzdá-
len, předmětu dalek pozemské své lásky,
pocitů žalných přes to vzdálen budeš, ať
blízkost těla, nutnou tobě není. Přes hroby
tmavé, přes okrsky světa, spojení duší v lás-
ce trvá dále, tu srdcem proudí jako rhytmus
hudby vzpomínky blahé, u radostném
chvění, neb pravá láska změny nedoznává,
se nemstí, nežárlí a nenávidí, aniž činit umí
nešlechtně, jsouc trpělivá, dlouhočekající
a utvrzená v cnosti líbezné. Blah, kdo ne-
tone v světa kalném brodu, vše skutečně a
pravé v Bohu hledá, v jehožto srdci Bůh
vždy vévodí, ten našel vše, po čemž srdce
prahne, i krásu, pravdu, dobro, lásku, vše-
cko, neb majetníku všech rozkoší světa přec
ještě v srdci prázdné místo zbude, on bude
toužit dále — hledat Boha!«

»Kdo jsi, o muži tajemný? zář světla
sálá ze tvých zraků!«

»Jsem ctitel Boha, duchovní tvůj bratr.«

»Buď tobě dík! Tys životu mne vrátil!

»Ne docela, boj těžký tebe čeká, boj
samým se sebou a zlými zvyky; dřív jako
vítěz z něho vyjít musíš, než do života vej-
deš. — Bůh buď s tebou!«

Jinoch uchopil starce za ruku a v na-
dšení zvolal:

»*Chci žít a vytrvat, bych poznal pravdu,*
bych poznal Boha — buď mi k tomu nápo-
mocen!«

Ruka starcova se chvěla a byla stu-
dená, jen ještě zaslechl slova: »*Pomohu ti,*
vzpomeň často na mně —« a ač jinoch držel
ruku těsně ve svých rukou sevřenou, tak
přece ztrácela tato na své hutnotě, tratila
se v účihledě a po malé chvíli vytratila se
mu úplně z rukou, jen mlhavá, světelná
bytost (postava) starce zdála se jej proni-
kati do nejhlubších tajů jeho nitra.

Tajemná zář jej obklopila — jen ještě
malou chvílenku a jasná mlha mizela —
mizela zvolna, ztrácela se tak, jako když

.....

hustá ranní mlha mizí před mocnými paprsky teplého slunka.

Chtěl ještě cosi říci, chtěl širší a bližší vysvětlení, chtěl zachytiti poslední stín mizící postavy starcovy a bezděky zvedl ruce své do výše a jakoby k modlitbě je sepjal.

Z dále bylo slyšeti tklivé zvuky umíráčku — z blízké dědiny — někdo tam právě dokončil svou pouť časného bytí a vracel se v nový, lepší domov.

Mladík se rozhlédl kolem — nemohl sám vše jasně dosud chápati. Viděl a cítil dosud teplé zraky starcovy, jak pronikají jeho duši, slyšel zřetelně poslední slova k němu pronesená: »Boj těžký tebe čeká, boj se sebou samým, se svými zvyky — budu ti nápomocen, vzpomeň často na mě!«

Rozhlédl se maně kol, nevěděl dosud, zda vše sen či skutečnost, pohleděl stranou, hle, tam pohozena ležela smrtící zbraň, zvednul ji a mráz projel mu bezděčně tělem, okamžik jen pohleděl na ni a odhodil ji daleko, daleko do blízkého houští! — — V tom k jeho sluchu zalétl refrén tajemné

.....

.....

písně, byla to prostá melodie, pěná hrubým mužským hlasem, z ní zaslechl pouze:

»Je život krátký jako sen,
za ním věčnost se skrývá.
Kdo žil zde moudře, šťasten, ten
pak rád se do ní dívá!«

Pohleděl ve směru, odkud zněla píseň a viděl, že stojí na pokraji malé mýtiny, na druhé straně že dřevaři vykonávají svou hrubou práci a nejspíše jeden z nich že tuto píseň zpívá — ano, půjde a přeptá se, zda někdo z nich nezná onoho tajemného starce, by mu o něm pověděl — a v malé chvíli stál již na druhém konci mýtiny.

Dva muži tam právě přerézávali poražený strom, žádný z nich si jej však ani nepovšimnul, až když je nahlas pozdravil, tu pozvedli své hlavy ku poděkování.

»Městský panáček,« prohodil jeden z nich sám pro sebe a býval by se uchopil zase své pily, kdyby je byl jinoch, dodav si odvahy, neoslovil:

»Prosím vás, dobří lidé, neviděli jste tu

.....

.....

jít kolem, aneb neznáte zde v blízkou něj-
kého starce se šedivým, dlouhým vousem?«

Dřevaři naň pohlédli s údivem.

»Starce s šedivým vousem — a jaké
měl šaty?«

»Šaty —« jinoch se na okamžik zara-
zil, zamyslel se a dodal: »Tuším že rezné,
šedivé!«

„Ne, toho jsme dosud zde neviděli, ale
právě před chvílenkou odzváněli nejspíše
také jednomu šedivému starci, zemřel tam
v dědině, býval také dřevařem a ač byl
trochu podivín, měli jsme jej přece všichni
rádi, neb nikomu neublížil,« pravil jeden
z mužů hrubého zevnějšku.

»Proč podivínem, dodal druhý, snad
proto, že věřil ve věčný život duševní po
smrti a dokonce že věřil ve zjevení se zem-
řelých a možnost s nimi obcovati. Ba právě
si vzpomínám: on to byl, jenž nám vypravoval,
jak jej kdysi podivný stařec zachránil, když
byl ještě mlád a chtěl si z nešťastné lásky
vzít život, chtěl se zde v lese právě oběsit a
když již měl vše připraveno, tu jej zadržela

.....

.....

cizí ruka, ruka šedivého starce, který mu
vše vymluvil, který však prý podivným způ-
sobem zmizel a nikdy se nedopátral jeho
jména ani jeho obydlí, ač, jak říkával, ještě
několikrát se mu v noci zjevil.

Říkali mu proto podivín, že rád o tom
mluvil a že věřil v duchy. Však ať mluví
kdo chce co chce, já věřím, že po smrti
něco je, neb kdyby nic nebylo, proč bychom
zde vlastně žili, vždyť i ten strom má zde
své určení a člověk by měl zde žít bez účele
a příčiny?« Vždyť vše kol nás raduje se ze
svého života a každý ptáček pje svoji píseň
dle noty, kterou se nikde neučil. Proč by
to vše bylo, kdyby to byl někdo nestvořil
a což celá ta velebná příroda, to vše, co
zříme kolem nás, ty lesy, háje, luka, zvířata
a ptáci, oblaka a hvězdy, to vše, že by mělo
býti hříčkou nerozumné náhody — ne, já
věřím, že tam nad námi přece něco je, ale
chtěl bych vědět rád, jak to je, myslím, že
naš soused Váňa nejspíš už to zná a ví.»

»Ano, znám a vím, žitot je stejný bez
konce a kdo chce, žije věčně dál, jen tělo

.....

.....

nechme rozpadnout se v prach, však co žilo v něm, to žije zase tam a žije věčně, věřte, přátelé!»

Všichni jako na povel pohleděli stranou, odkud k nim dolehl známý hlas, před nimi v šeru stromu rýsovala se šedá postava starce, byl to jejich dobře známý sused Váňa, o kterém se byli domýšleli, že byl právě zemřel. Poznali jej dobře podle hlasu i podle dlouhých, šedých vousů.

V tu chvíli zůstali všichni zaraženi, jakási stísněnost je sevřela, konečně uchoopil se jeden z nich slova a pravil: »Mysleli jsme, že ti právě odzváněli umíráčkem a ty zatím zdráv a živ. Je to možné?»

»Ano, lidé odzvánějí umíráčkem jenom smrti, smrt však pouze branou k novému je životu a umíráček pro duši je hranou ku novému vzkříšení, ten, kdo v sobě věčný žitot znal, ten, věřte, nikdy — nikdy neumírá,« odpovídal sused Váňa.

»A jak to, že jsi se tak rychle pozdravil, vždyť již každým okamžikem čekali na tvou smrt?« pravil na to dřevař.

.....

.....

Stařec neodpovídal, všichni zírali upřeně v šero stromu a zdálo se jim jen, jakoby jakýsi stín rychle unikal v dáli lesa.

Jeden z dřevařů poskočil vpřed, jako by jej chtěl zachytit, ale ihned ostal zaražen státi. — Hodnou chvíli zíral jeden na druhého a byli všichni nemálo zaraženi, až konečně jeden z nich pološeptem prohodil: »Byl to Váňa, či nebyl?»

»Ano byl, vždyť jsem znal dobře jeho hlas i obličej, ale jak mohl jen tak náhle zmizet — to přece není možné!« odpovídal druhý, kroutě při tom hlavou.

»Podobal se úplně starci, kterého já hledám a který se mnou před hodinou mluvil, jenom že tento neměl tak jasné a hřejivé oči,« odvětil na to mladý jinoch.

Dřevaři pohlédli úkosem na mladíka. »Tohohle přece my dobře známe, byl to náš starý kamarád a po léta s námi pracoval v lese — Váňa — ale jak mohl jen tak náhle zmizet,« pravil jeden z nich. — Něco podivného v tom přece jen vězí. »Aby by, zemřel a jeho duše — ne, to přec není

.....

možné, vždyť ještě s námi mluvil a povídal, že nikdy, nikdy neumírá!»

»Ano to jsem slyšel i já, pravil jinoch a já též, odvětil druhý dřevař.«

»Viš co, Tondo, já jsem nějak rozrušen a do práce se mi nechce, nechme toho dnes a pojďme domů, máme to beztak od kusu a dohoníme to zítra,« pravil první dřevař k druhému; uschovali své náčiní a šli.

Nedlouho na to vyrazili z lesa tři mužové, dva hrubého zevnějšku a jeden v městském šatě, kráčeli úzkou pěšinou, jeden vedle druhého a nebylo jim nějak do hovoru, každý z nich měl plnou hlavu myšlének, byli to naši tři známí.

Brzy odbočili stranou a octli se na vozové cestě, zdáli blížila se k nim ženská postava s nůši na zádech. Když přiblížila se tak blízko, že ji mohlo být slyšeti, tu již z dále na ně zvolala: »Váš starý kamarád, víte, ten starý podivín Váňa, právě odpoledne zemřel!«

Mužové pohlédli překvapeně jeden na druhého.

»Tak přece,« po chvíli vydralo se jednomu z nich z úst.

Mezitím přiblížila se stará žena k nim a vykládala jim, jak Váňa ještě krátce před svou smrtí si notoval svou zamilovanou píseň a si trochu zdříml — a usnul na vždy. Byla to krásná smrt spravedlivého, který znal sama sebe.

Starý Váňa byl starým mládencem a nastěhoval se asi před čtyřiceti lety do osamělé dědiny, odkudsi z města, kde syt života a zklamán v lásce. Žil životem samotáře a podivína, nikdy mnoho řečí s nikým nenadělal, ale v celém svém chování dával přece znáti, že měl jakési školské vzdělání a vzdor tomu, že pomalu přivykl hrubé práci i životu venkova, býval vždy jaré a veselý myslí, tu zachoval si až do pozdního svého stáří.

Žádné příbuzné neměl a měl-li jaké, ti se k němu nikdy nehlásili. Měl o vše, ba i o ten svůj pohřeb, předem postaráno a říkával často, že již zde dlouho bláto šlapat nebude, to že nechá těm mladším —

a tak vystrojili mu z obce skrovný pohřeb, jež byl sice jen skrovně navštíven, ale za to po širém okolí roznesla se pověst o jeho zjevení v lese a když při pohřbu kráčeti bylo vidět mladého, městscky oděného pána, tu šeptaly si sousedky na návsi o něm: »To bude asi ten jeho syn, o kterém tak často vyprávěl, že neví o něm, kde je, a skutečně — mladý jun mu byl mnoho podoben. Snad byl jeho synem — snad!

Mezi tou dobou byl u velké firmy Kroutila v P. velký shon; ztratil se jim účetní a po více dní jej pohřešovali. V neděli odjel kamsi na výlet a neudal kam; když pak po provedené revisi v knihách nalezeno vše v nejlepším pořádku, tu zdála se jim věc teprve záhadnou a šéf byl již odhodlán učinit nutná oznámení úřadům a přijmouti jiného účetního, když mladý muž se opět čtvrtého dne vrátil.

Omluvil se, že vydal se na stopu pátrání po svých rodičích, že našel skutečně svého otce a že jen nepředvídaná těžká choroba zdržela jej že nemohl opět v čas

zpět se navrátiti. Byl odhodlán ke všemu, třeba i nové místo si hledat, byl však znovu přijat — an majitel závodu poznal v něm poctivou a příčinlivou sílu.

Však i s mladým mužem stala se od té doby velká změna, pomalu, ale vytrvale pracoval na změně své povahy, až úplně sám nad sebou zvítězil, a ač žil ponejvíce samotářsky, přece jen blahý mír a radostný život, který vedl, věstil, že poznal sama sebe. —

